

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้เรื่องขยะมูลฝอยและ สิ่งแวดล้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Community Participation on Solid Waste and Environment's Knowledge Management on Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ¹ ชัชฎาพร องอาจ²

อุบล พุ่มสะอาด³ นภัสนันท์ ลิ้มสันติธรรม⁴

1,4 ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2,3 ภาควิชาวิทยาศาสตร์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Noppawan_thee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ จิตสำนึกด้านการจัดการขยะมูลฝอย และสามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน พื้นที่การศึกษา คัดเลือกพื้นที่โดยการเจาะจง ได้แก่ ชุมชนเกาะลอย ชุมชนป่าตองและชุมชนประตูชัย กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข ประธานและกรรมการชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจาก 3 ชุมชนจำนวน 60 คน ซึ่งได้โดยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ สัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชุมกลุ่ม(Focus group discussion) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)และกระบวนการจัดการความรู้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและใช้เทคนิคระดมสมองและแผนที่ความคิด การใช้เทคนิคต่างๆนี้จะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิค Triangulation Method ,Content analysis และ Induction analysis ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญได้แก่ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่มีจำนวนมากขึ้น การบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ประชาชนขาดความรู้ ขาดการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องในระดับครัวเรือนและปัญหาน้ำเน่าเสียในแม่น้ำคูคลอง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหานี้อยู่ในระดับต่ำ กระบวนการศึกษาทำให้ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน แต่ละชุมชนมีการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษขยะมูลฝอยชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยชุมชนเกาะลอยมีการจัดระบบการรวมขยะในชุมชนเพื่อนำไปจุดเก็บขนของเทศบาลอย่างถูกต้องและไม่เกิดมลพิษทางน้ำ ชุมชนป่าตองมีการดำเนินการธนาคารขยะและชุมชนประตูชัยมีการคัดแยกขยะและร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะทุกวัน และระดับการมีส่วนร่วมกับ

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในด้านดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงขึ้น

คำสำคัญ :การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการความรู้ ขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

The purpose of this research study is to educate the local communities of Phranakorn Si Ayutthaya on the matter of handling waste. In addition, this knowledge will help the local communities solve the issues concerning waste and the environment. These local communities are taught different methods of removing and recycling waste. Hence, they are able to use the method that is the most appropriate for their own area. Methodology: Examining documents, focus-group discussions, in-depth interviews, knowledge management method with community participation, brainstorming, and mind-mapping. The specific selection of the areas being studied are Koh Loi Pathong and Pratuchoi. 60 Samples are community leader, religious leaders ,health volunteers and officers from Phranakhon Si Ayutthaya Municipality. Analysis Methods: Triangulation Method, content analysis, and induction analysis. Results: The significant environmental problems are the increasing amount of waste, inefficient sanitation management at the community level, lack of proper knowledge and waste management at the household level, and low community participation. The research found that the sample learn together and now have a better understanding about the concepts of handling waste

Koh Loi community has collect waste system that don't affect to water pollution ,Pathong community has waste bank and Pratumthai community has waste select system and take care public area every month. There is greater support and participation within each community.

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมหลายประการโดยเฉพาะเรื่องขยะมูลฝอยและมลพิษทางน้ำ ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่จังหวัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมใหญ่จำนวนมากหลายแห่ง ทำให้มีนักท่องเที่ยว และประชากรแฝงเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดที่มีอยู่แล้วสูงขึ้นเป็นเงาตามตัวซึ่งปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าไม่ต่างจากพื้นที่อื่นที่มีความเป็นเมือง

จากข้อมูลในปีพ.ศ. 2548 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดรวม 185.3 ตัน/วัน เจ้าหน้าที่สามารถเก็บขนได้ปริมาณ 172.3 ตัน/วัน ทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้าง จำนวน 13 ตัน/วัน(ร้อยละ 7.02) ขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ในขณะที่หน่วยงานที่รับผิดชอบมีทรัพยากรในการบริหารจัดการจำกัดไม่สอดคล้องกับปริมาณขยะมูลฝอย รวมทั้งปัญหาที่สำคัญที่สุดคือสถานที่บำบัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล สถานที่แห่งนี้ดำเนินการโดยเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และมีพื้นที่เพียง 30 ไร่เศษ แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอทำให้พื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยดังกล่าวแปรสภาพเป็นภูเขาขยะและเป็นที่เกิดได้อย่างชัดเจนจากผู้สัญจรไปมา ปัญหาดังกล่าวเกิดจากบ่อขยะนั้นนอกจากจะรองรับขยะมูลฝอยจากพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาแล้ว ยังต้องรับรองขยะมูลฝอยจากองค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง ทำให้ปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกสุขลักษณะดังกล่าวมีมากขึ้นถึงขั้นวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นการปนเปื้อนต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำใต้ดิน เกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์อันก่อให้เกิดความรำคาญต่อประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง

การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีวิธีการจัดการหลายวิธี แต่ส่วนใหญ่จะใช้บริการเก็บขนของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา บางครัวเรือนจะกำจัดโดยการเผาซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากนัก

สำหรับการคัดแยกขยะพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการคัดแยกขยะแต่อย่างใดทำให้มีกลุ่มชาเล้งมารื้อค้นขยะจากถังที่เทศบาลจัดไว้ นอกจากนั้นข้างถังดังกล่าวยังมี

สุนัขมาคุ้ยเขี่ยและมีสัตว์นำโรคอื่นมาอาศัยจนเกิดภาพที่ไม่น่าดูบริเวณที่รวบรวมขยะริมถนนโดยทั่วไป

การแก้ปัญหาข้างต้น ในปีพ.ศ. 2548 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีนโยบายจะจัดซื้อที่ดินเพื่อทำบ่อขยะเพิ่ม โดยไม่มีนโยบายการลดปริมาณขยะมูลฝอยหรือการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ จากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนสถาบัน การศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาช่วงเวลาเดียวกันพบว่า ประชาชนมีความตระหนักและต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาตั้งแต่ประชาชนกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ ขาดพฤติกรรมที่เหมาะสมและขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และจากการประชุมของคณะกรรมการจัดการปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยระดับจังหวัด ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ต้องการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้รับผิดชอบ โดยการจัดทำศูนย์การกำจัดขยะรวมได้รับการยอมรับมากกว่าการลดปริมาณขยะหรือการคัดแยกขยะ

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้านี้ ถือว่าเป็นการจัดการความรู้อย่างบูรณาการให้ผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาระดับประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้เกิดความรู้ ความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดจากการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักด้านสุขอนามัยและปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งจะเป็นแนวทางผลักดันให้ชุมชนได้ร่วมมือกันบริหารจัดการลดปริมาณขยะมูลฝอย ในรูปแบบต่างๆ ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม ผลการแก้ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะทำให้เกิดประโยชน์ข้างต้นแล้ว ยังจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอันเนื่องมาจากกิจกรรมการแปรรูปขยะมูลฝอยหรือการรีไซเคิลขยะรวมทั้งยังส่งผลต่อทัศนียภาพที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองมรดกโลกนี้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อให้มีการจัดการความรู้เรื่องขยะมูลฝอยในรูปแบบต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการตามบริบทของแต่ละชุมชน

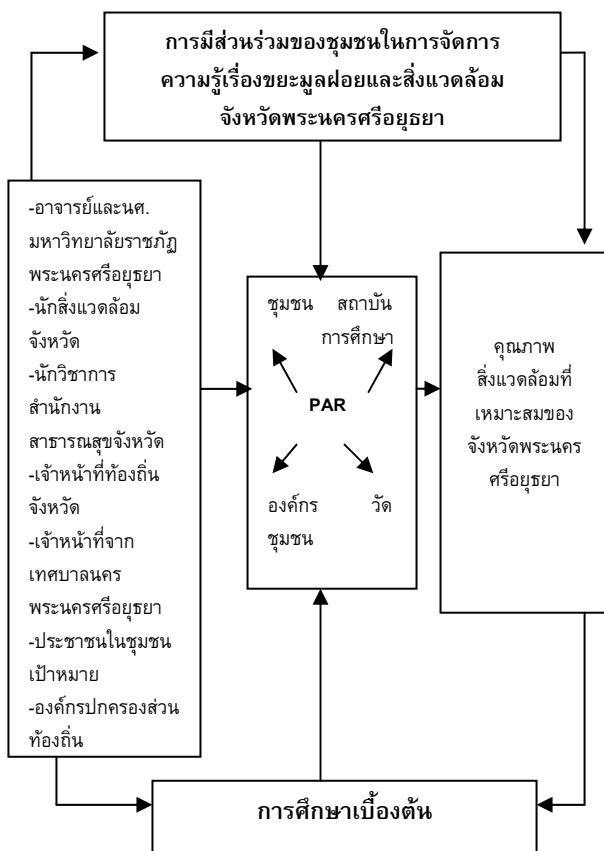
3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

ได้แก่ พื้นที่ของชุมชนเกาะลอย ป่าตอง และประตูชัย ซึ่งเป็นชุมชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

4. ทฤษฎี กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี การจัดการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลและการกำจัด จะเห็นว่า หากประชาชนได้ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ก็จะทำให้เกิดกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วางแผนการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมดีขึ้น และยังคงส่งผลต่อการสร้างเสริมรายได้ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งธนาคารขยะ ซึ่งกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

5.1 การเก็บข้อมูล โดยการสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การประชุมกลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และจากกระบวนการจัดการความรู้ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและใช้เทคนิคระดมสมองและแผนที่ความคิด ซึ่งการใช้เทคนิคต่างๆนี้จะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม เพื่อระบุปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์

5.2 การกำหนดพื้นที่ โดยการคัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจงใน 3 ชุมชนของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สถานที่ศึกษา 3 ชุมชนในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ชุมชนเกาะลอย ชุมชนป่าตองและชุมชนประตูชัย

5.3 ประชากรตัวอย่าง ได้แก่ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข ประธานชุมชน กรรมการชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในชุมชนเกาะลอย ป่าตอง และประตูชัยของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

5.4 การสุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกประชากรแบบเจาะจงจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข ประธานชุมชน กรรมการชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในชุมชนเป้าหมาย จำนวน 60 คน

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินงานในขั้นตอนนี้คือการพิจารณาความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูลโดย Triangulation Method จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction analysis)

6. สถานที่ทำการวิจัย ชุมชนเกาะลอย ป่าตอง ประตูชัย ซึ่งเป็นชุมชนในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

7. ระยะเวลาทำการวิจัย ตค.2549-กย.2550

8. ผลการวิจัย

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่ได้แก่ ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอย การบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ทำให้เกิดความสกปรกในพื้นที่มรดกโลก ลักษณะของขยะส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ย่อยสลายยากและไม่มีมาตรการแยกขยะก่อนนำมาทิ้ง ปัญหาอรลงลงมาคือปัญหาน้ำเน่าเสียในคูคลองและแม่น้ำต่างๆ เนื่องจากการปล่อยน้ำทิ้งจากชุมชนลงไปและการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหานี้ค่อนข้างต่ำ ข้อมูลเฉพาะของชุมชนเป้าหมายมีดังนี้

ชุมชนเกาะลอย เป็นชุมชนที่อาศัยบนเกาะเล็กๆ ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรีและคลองเมืองล้อมรอบ มีเนื้อที่ประมาณ 147 ไร่ 2 งาน 50 ตารางวา ประชากร 1,004 คน มีสาธารณสุขภิบาล อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ คือ ค้าขาย รับจ้างและบางส่วนรับราชการและใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการคมนาคม ประชาชนกำจัดขยะมูลฝอยโดยทิ้งในพื้นที่ว่างทั่วไป บางส่วนทิ้งลงแม่น้ำ บางส่วนเผาในเตาเผาหน้าบ้านหรือเผากลางแจ้งและไม่เคยมีการคัดแยกขยะมาก่อน ทำให้พื้นที่แห่งนี้บางส่วนสกปรก

ชุมชนป่าตอง เป็นชุมชนที่อาศัยทางด้านใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีประชากร 833 คน อาชีพส่วนใหญ่คือ

รับจ้าง ค้าขายและรับราชการ บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้หรือบ้านปูนชั้นเดียวและสองชั้นใต้ถุนติดพื้น บางส่วนตัดแปลงเป็นหอพักราคาถูกซึ่งปลูกสร้างกันอย่างหนาแน่น ชาวชุมชนส่วนใหญ่ทิ้งขยะลงใต้ถุนบ้านทำให้ขยะอุดตันท่อระบายน้ำ ขยะบางส่วนถูกทิ้งในถังขยะของเทศบาลฯ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีถุงรองรับทำให้ขยะปลิวเกลื่อนกลาด ถึงรองรับขยะมีจำนวนน้อยและทุกๆ บ้านปฏิเสธไม่ให้วางถังขยะหน้าบ้าน

ชุมชนประตูชัย เป็นชุมชนที่มีทั้งไทยมุสลิมและไทยพุทธที่ตั้งบ้านเรือนริมถนนอุโมงค์ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีประชากร 950 คน บ้านเรือนเป็นบ้านไม้หรือไม้ผสมปูนชั้นเดียวติดพื้นหรือสองชั้นไม่มีใต้ถุนตั้งอยู่อย่างหนาแน่นริมแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านหน้าคือถนนอุโมงค์ซึ่งเป็นถนนรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านที่ติดถนนอุโมงค์ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าขนาดเล็ก ถัดเข้าไปเป็นหอพักขนาดเล็ก/กลาง 3-4 ชั้น ผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและพนักงานในโรงงานต่างๆ ชาวชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายรับจ้างและรับราชการ ชาวชุมชนส่วนใหญ่ทิ้งขยะไม่เป็นที่และบางส่วนทิ้งขยะลงแม่น้ำเจ้าพระยา ท่อระบายน้ำจากอาคารส่วนใหญ่ปล่อยลงสู่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่ผ่านกระบวนการบำบัดที่ถูกต้อง

ในการดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ฐานต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม แต่ละฐานจะมีวิทยากรประจำ ฐานเน้นการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม เช่น เน้นการสาธิต การร่วมฝึกปฏิบัติ การซักถามและมีการกระตุ้นโดยให้มีการแข่งขันในเรื่องการมีส่วนร่วมการรักษาเวลาและการทำคะแนนจากการสอบถามของวิทยากรประจำฐาน ฐานความรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ฐานทรัพยากร ธรรมชาติและมนุษย์ ฐานนักสืบสายน้ำ ฐานโลกร้อน ฐานปุ๋ยชีวภาพจากขยะมูลฝอยและ ฐานทองจากขยะ จากการประเมินผลจากข้อคำถามและแบบสังเกตของวิทยากรแต่ละฐาน พบว่าซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีความสนใจ มีความรู้และความตระหนักด้านขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น โดยจะเห็นจากการแย่งกันตอบคำถาม การร่วมกิจกรรมทุกฐานอย่างสนใจ จากนั้นกลุ่มเป้าหมายได้ศึกษาดูงานที่บริษัททวงศพานิช จังหวัดพิษณุโลก หลังกระบวนการแต่ละชุมชนมีกิจกรรมทำความสะอาดร่วมกันระหว่างชุมชนต่าง ๆ แม้ว่าไม่ใช่ชุมชนเป้าหมาย ผู้บริหารของเทศบาลและผู้บริหารของจังหวัดให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหารองนี้อย่างจริงจัง กิจกรรมต่อเนื่องคือ **ชุมชนเกาะลอย** มีการจัดระบบการเก็บขยะมูลฝอยโดยมีอาสาสมัครจัดเก็บและรวบรวมบรรทุกเรือ(ของชุมชนเอง)นำมายังจุดที่เทศบาลฯ นัดหมาย โดยมีสมาชิกในโครงการ 50 หลังคาเรือน **ชุมชนป่าตอง**

มีการจัดตั้งธนาคารขยะอย่างเป็นทางการ มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินการ โดยชุมชนได้ของงบประมาณจากแผนพัฒนาชุมชนจากจังหวัดจำนวนประมาณ 200,000 บาทซึ่ง ส่วนหนึ่งนำมาจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธนาคารขยะและความสะอาด มีสมาชิกร่วมกิจกรรม 40 หลังคาเรือน และ**ชุมชนประตูชัย** มีการคัดแยกขยะในชุมชนชัดเจนและมีกิจกรรมทำความสะอาดร่วมกันในที่สาธารณะทุกเดือน สมาชิกร่วมกิจกรรม 50 หลังคาเรือน ผลกระทบที่เกิดขึ้นระดับผู้บริหารคือ ผู้บริหารของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาให้ความสนใจต่อกิจกรรมจากการศึกษานี้ โดยจะสนับสนุนให้ชุมชนอื่นได้ดำเนินกิจกรรมเช่นนี้

ผลจากการสรุปรายงานการศึกษา พบว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีนโยบาย "Clean Ayutthaya" และมียุทธศาสตร์เมืองสะอาดซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับเด็กในปีพ.ศ. 2550-2553 ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นโครงการใหม่ในปี พ.ศ. 2550

9. สรุป

กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหามลพิษมูลฝอยชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดย ชุมชนเกาะลอยมีการจัดระบบการจัดเก็บ รวบรวมและขนเก็บขยะโดยชุมชนเองซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ ชุมชนประตูชัยมีกิจกรรมคัดแยกขยะและรณรงค์ทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะทุกเดือน มีกิจกรรมคัดแยกขยะในชุมชน ชุมชนป่าตองมีการจัดตั้งธนาคารขยะอย่างเป็นทางการและได้รับงบประมาณจากจังหวัดพัฒนากิจกรรมที่ต่อเนื่อง นอกจากนั้นพบว่าระดับการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในด้านดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงขึ้น โดยมีการรณรงค์ทำความสะอาดพื้นที่ของชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรให้ความสำคัญต่อบริษัทจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารขององค์กรท้องถิ่นทุกระดับและประชาชนทั่วไปโดยไม่เน้นรูปแบบการอบรม

10.2 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมควรมีการกำหนดนโยบายร่วมกัน ในการกำหนดกลยุทธ์ที่จะสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และควรกำหนดกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน

10.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาล ควรขยายรูปแบบการจัดการความรู้เช่นการศึกษาครั้งนี้ เพื่อสร้างเครือข่ายและจัดเตรียมทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการต่อเนื่องและสอดคล้องกับการขยายเครือข่ายการจัดตั้งธนาคารขยะจากทุกชุมชน

10.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณในการป้องกันปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนาคนมากกว่าพัฒนาอาคารหรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ

10.5 สถาบันการศึกษาทุกระดับในชุมชนควรร่วมมือกันและนำกระบวนการศึกษาครั้งนี้ไปขยายผลในพื้นที่ของตนและสร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทั่วประเทศ พระนครศรีอยุธยาและร่วมมือกันรณรงค์ในด้านการสร้างจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติสัญญาหมายเลข 2/50

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.2544. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545.โรงพิมพ์วิบูลย์การปก,กรุงเทพมหานคร
- [2] กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.2545 . รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม 6 จังหวัดภาคกลาง ปี พ.ศ. 2545 , สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 ,นนทบุรี
- [3] สมยศ เมินแย้ม และคณะผู้แปล.2540. ช่วยกันพิทักษ์โลกให้ปลอดภัย แปลจากHelp To Save The World, พิมพ์ที่ เมืองรุ่งการพิมพ์,เชียงราย
- [4] G.Tyler Miller,Jr.2002 Living in the environment : principle, connection and solution.YC:Electronic Publicing Service inc.
- [5] I.A. Shiklomanov and John C. Rodda, edit .2003. World Water Resources at the Beginning of the 21st Century, UK. : Cambridge.
- [6] Roger Perman, Yue ma, James Mc Gilvray ; MichaelCommon.2003. Natural Resource and Environmental Economics. Ashford Color Press Ltd., Gosport. Harlow England